

«Քայլ առ քայլ» բարեգործական հիմնադրամ

«Նախադպրոցական հաստատության մանկավարժական
աշխատողների մասնագիտական կարողությունների և
հմտությունների զարգացման» ծրագիր

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Երաժշտական ունկնդրումը որպես երեխայի
երաժշտագեղագիտական ճաշակի զարգացման
միջոց

Երաժշտության դաստիարակ՝ Անահիտ Գրիգորյան
Մանկապարտեզ՝ «Նավուրի մանկապարտեզ» ՀՈԱԿ

2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն	3
Գլուխ 1. Երաժշտական ունկնդրումը նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունում	
1.1 Երաժշտական ունկնդրման դերն ու կարևորությունը	5
Գլուխ 2. Հետազոտության ընթացքը	13
Եզրակացություն	18
Օգտագործված գրականության ցանկ	19

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Երաժշտական արվեստի ազդեցությունը մեծ է երեխայի մեջ բարության և գեղեցկության համամարդկային արժեքներ ձևավորելու գործում: Երաժշտական տպավորությունները հարստացնում են երեխայի հույզերը: Ուրախ, աշխույժ երաժշտությունը ոգևորում է երեխային, բարձրացնում տրամադրությունը: Հանգիստ, քնարական երաժշտությունը հանգստացնում և խաղաղեցնում է նրան:

Շփումը երաժշտության հետ գեղագիտական դաստիարակության մասն է, իսկ երեխաներին գեղեցիկի աշխարհին հաղորդակից դարձնելու առավել նպաստավոր տարիքը նախադպրոցականն է:

Ներկայումս երաժշտական կրթությունը ուսումնական հաստատություններում բարեփոխման փուլում է: Փոխվել են կրթության նպատակները, խնդիրները, բովանդակությունը, ուսուցման ձևերն ու մեթոդները: Կարևոր է հաշվի առնել, որ աշխատանքը չի սահմանափակվում միայն դասավանդմամբ: Մեծ դեր է խաղում նաև կրթությունը: Գեղագիտական դաստիարակությունը բառի լայն իմաստով ներառում է այնպիսի հասկացություններ, ինչպիսիք են գեղարվեստական ճաշակի զարգացումը, գեղեցկությունն ընկալելու ունակության զարգացումը և գեղագիտական իդեալների ձևավորումը: Ներկայումս այս խնդրի արդիականությունը պայմանավորված է նրանով, որ տեղեկատվական տեխնոլոգիաների բուռն զարգացման շրջանում երեխաները ավելի ու ավելի հաճախ բացասական վերաբերմունք են ունենում երաժշտության նկատմամբ՝ որպես արվեստի ձևի, և արդյունքում՝ անտարբերություն, իսկ երբեմն էլ անհարգալից վերաբերմունք: Սույն արդիականությամբ էլ պայմանավորված է թեմայի ընտրությունը, որի շուրջ պարապմունքի անցկացման արդյունքում ակնկալում էինք հասնել երեխաների մոտ հետաքրքրություն ուսումնասիրվող նյութի շուրջ ու սեր երաժշտության հանդեպ:

Վերջին շրջանում ավելացել է երեխաների երաժշտական կրթության հիմնախնդիրներին նվիրված հրապարակումները: Այսպիսով, կրտսեր տարիքի երեխաների շրջանում մշակութային և գեղագիտական կարիքների ձևավորման համար մանկավարժական պայմանների ձևավորումը դիտարկել են Ի.Վ. Արյաբեկյան

և Լ.Ա. Սալումատինան: Մոցիալականացման գործընթացում կրտսեր տարիքի երեխաների երաժշտական մշակույթի ձևավորման հայեցակարգային հիմքերը լուսաբանված են Ա.Ն. Լարինի կողմից: Երեխայի ապագա անհատականության ձևավորման գործընթացը բնութագրվում է ոչ միայն նոր գիտելիքների և հմտությունների ձեռքբերմամբ, այլև որոշակի արժեքների զարգացմամբ, որոնք կազմում են անձնական մշակույթի և երաժշտագեղագիտական ինքնագիտակցության հիմքը: Երեխայի գեղագիտական դաստիարակությունը նպատակաուղղված է նախադպրոցական տարիքի երեխաների՝ գեղեցկությունն ընկալելու, զգալու և հասկանալու, լավն ու վատը նկատելու, ստեղծագործաբար ինքնուրույն գործելու կարողությունների զարգացմանը: Երաժշտական կրթությունը և երաժշտական գործունեության ձևավորումը ներառում են, առաջին հերթին, երաժշտության նկատմամբ ընկալունակության և հետաքրքրության զարգացումը: Սա հնարավորություն է տալիս սիրել երաժշտությունը՝ կարեկցելով դրանում արտահայտված զգացմունքներին: Երաժշտության նկատմամբ ընկալունակությունը զարգանում է աստիճանաբար՝ անցնելով լսողական ուշադրության սկզբնական, պարզ դրսևորումներից մինչև արտահայտչական ինտոնացիա, տեսողական միջոցներ, երաժշտության արվեստի նկատմամբ կայուն հետաքրքրության և սիրո ձևավորում:

Երաժշտական տպավորությունների հարստացումը, երեխաներին որոշակի համակարգում կազմակերպված տարբեր երաժշտական ստեղծագործությունների հետ ծանոթացնելը նրանց հնարավորություն է տալիս ձեռք բերել երաժշտության հետ կապված առաջին վառ փորձառությունների բավարար փորձ:

Սույն աշխատանքը շարադրված է 19 էջերի շրջանակներում, բաղկացած է ներածությունից, թեմային առնչվող գրականության ուսումնասիրությունից ու հետազոտության ընթացքի նկարագրությունից:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ԵՐԵԽԱՅԻ

ԵՐԱԺՇՏԱԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ՃԱՇԱԿԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՋՈՑ

ԳԼՈՒԽ 1. ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒՄԸ ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

1.1 Երաժշտական ունկնդրման դերն ու կարևորությունը

Երաժշտությունը արվեստ է, որն ունի մարդու վրա հուզական ազդեցության առանձնահատուկ մեծ ուժ, ուղեկցում է մարդկային կյանքի և մարդկության բոլոր նշանակալի գործողությունները և բառացիորեն «բուժում է մարդու հոգին»:¹ Անհնար է գերազնահատել երաժշտական կրթության դերը համակողմանի և ներդաշնակ զարգացած անհատականության ձևավորման գործում:

Երաժշտությունը մեծ դեր ու նշանակություն ունի երեխայի բազմակողմանի ու ներդաշնակ զարգացման համար, քանզի անմիջականորեն ազդում է մանկության վաղ տարիներից երեխայի մշակութային զարգացման վրա:²

Երաժշտական դաստիարակությունը երաժշտական մանկավարժության մեջ դիտվում է որպես երիտասարդ սերնդի բարոյական դաստիարակության բաղկացուցիչ մաս, որի արդյունքն է ընդհանուր անհատական մշակույթի ձևավորումը:³

Կրթության հենց սկզբից դաստիարակը պետք է ձգտի ապահովել, որ երեխաները սիրահարվեն երաժշտությանը, հասկանան նրա գեղեցկությունը և ընկղմվեն երաժշտական աշխարհում: Երաժշտական կրթության հայեցակարգը կայանում է ոչ այնքան բուն ուսուցման գործընթացում, որքան ճիշտ հուզական վերաբերմունքի և ստեղծագործական կարողությունների ձևավորման մեջ: Երաժշտության պարապմունքներին ձևավորվում է երեխաների գեղագիտական ճաշակը, արթնանում է սեր դեպի գեղեցիկը, ձևավորվում է գեղարվեստական մոտեցում երաժշտության նկատմամբ:

Մեր օրերում, երբ ավելի ու ավելի մեծ ուշադրություն է դարձվում երեխայի

¹ Сухомлинский В.А. О воспитании. – М.: Полит. Лит-ра, 1982. – 270 с

² Ղազարյան Կ., Թադևոսյան Գ., Երաժշտական պարապմունքների կազմակերպումը մանկապարտեզի միջին խմբում, ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան, 2016

³ Ղազարյան Կ., Թադևոսյան Գ., Երաժշտական պարապմունքների կազմակերպումը մանկապարտեզի միջին խմբում, ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան, 2016

անհատականության ձևավորմանը, հատկապես կարևոր է ուշադրություն դարձնել երաժշտությանը: Երաժշտությունն ընդունակ է փոխանցել հույզեր, զգացմունքներ, տրամադրություն, առաջացնել ունկնդրի մեջ ուրախություն, տխրություն, հիացմունք, սեր, զարգացնել երեխայի մոտ տարբեր տեսակի երաժշտական բազայից բարձրորակ, օգտակար և բովանդակալից երաժշտական նյութ ընտրելու ունակություն:⁴

Երեխայի մոտ երաժշտության հանդեպ հետաքրքրությունն ու սերը առաջնային հենց ունկնդրման շնորհիվ է ձևավորվում: Սակայն կարևոր են ոչ միայն պատահական ունկնդրումները համացանցով, հեռուստատեսությամբ կամ ռադիոյով, այլ համակարգված ու նպատակաուղղված ունկնդրումները:⁵

Երաժշտություն լսելու գործընթացում երեխաները ծանոթանում են տարբեր բնույթի գործիքային, վոկալ ստեղծագործություններին, նրանք ապրում են, զգում են որոշակի զգացմունքներ: Ունկնդրումը զարգացնում է հետաքրքրություն, սեր, ընդլայնում է երաժշտական մտահորիզոնը, բարձրացնում է երաժշտական ընկալունակությունը: Այսպիսով, ունկնդրման ժամանակ երեխան տարբեր տեսակի երաժշտությանն է ծանոթանում, դաստիարակվում է ճաշակը, հարսատանում է ներքին մշակույթը: յս ամենը իհարկե յուրահատուկ է տարիքային տարբեր խմբերում:

Երեխաների յուրաքանչյուր տարիք երաժշտության ունկնդրման իր առանձնահատկություններն ունի: Նախադպրոցական տարիքում երաժշտություն լսելիս անհրաժեշտ է հաշվի առնել երեխաների տարիքային առանձնահատկությունները.

- Կյանքի առաջին կամ երկրորդ տարում երեխաները տարբերակում են ընդհանուր տրամադրությունը, երաժշտության բնույթը, ընկալում են դրա հուզական բովանդակությունը:
- Մանկապարտեզի կրտսեր խմբերում երեխաներն ավելի լավ են ընկալում փոքր, իրենց պատկերներով վառ ստեղծագործությունները, հատկապես երգերը: Այս տարիքը բնութագրվում է հույզերի արտաքին դրսևորումներով՝ ժեստեր, զարմանք, հիացմունք, որոնք արտահայտվում են ցատկելով,

⁴ Удалова, Р.И. Формирование основ музыкального вкуса в эстетическом воспитании младших школьников / Р.И. Удалова // Научные итоги года: достижения, проекты, гипотезы. – 2011. – № 1-1. – С. 202-205

⁵ Ղազարյան Կ., Թադևոսյան Գ., Երաժշտական պարապմունքների կազմակերպումը մանկապարտեզի միջին խմբում, ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան, 2016

պարելով: Օրինակ կրտսեր տարիքի երեխաները չունեն կայուն ուշադրություն, սակայն արագ ընկալում են ցանկացած երաժշտություն: Ունկնդրած երաժշտությունը նրանք ընկալում են արտաքին հուզական դրսևորումներով: Այս ամենի հետ մեկտեղ նրանք արագ ընկալում են ունկնդրածը և այդքան արագ էլ մոռանում են: Պարբերաբար ունկնդրելով երաժշտություն երեխաների մոտ ձևավորվում է հաստատուն լսողական ուշադրություն, ինչի շնորհիվ հուզականորեն ընկալում է երաժշտությունը:⁶

- 4-5 տարեկան երեխաների մոտ հետաքրքրություն է առաջանում ստեղծագործության բովանդակության նկատմամբ, ծնվում են հարցեր՝ կապված իմանալու ցանկության հետ, թե ինչի մասին է պատմում երաժշտությունը: Լսված պիեսից կամ երգից հետո տպավորությունների մասին խոսելու ցանկություն է առաջանում, նկատվում է երաժշտական հիշողության դրսևորում: 4-5 տարեկան երեխաները առավելապես շատ են սիրում ունկնդրել երաժշտություն, ակտիվ են լինում ունկնդրելիս, սովորաբար կապ են հաստատում լսած երաժշտության ու իրական կյանքի միջև, ըստ այդմ նրանց մոտ զարգանում են նկարագարողումների հմտությունը: Այս տարիքում երեխան արդեն կարողանում է հիշել ու ճանաչել իրեն ծանոթ երաժշտական ստեղծագործությունները, ինչը փաստում է այն մասին, որ երեխայի մոտ սկսում է զարգանալ հիշողությունը:⁷
- 5-6 տարեկան երեխաներն ունեն բավականին զարգացած ուշադրություն, կենտրոնանալու, երաժշտությունն ավելի մանրամասն որսալու ունակություն: Նրանք կարիք ունեն բազմիցս շփվելու իրենց սիրելի ստեղծագործությունների հետ: Ավագ նախադպրոցական տարիքի երեխաները նշում են երաժշտական ամենաարտահայտիչ միջոցներից մի քանիսը և գտնում ինքնուրույն սահմանումներ, նրանց բառապաշարն ընդլայնվում է: 5-6 տարեկան երեխաներն արդեն կարողանում են

⁶ Ղազարյան Կ., Թադևոսյան Գ., Երաժշտական պարապմունքների կազմակերպումը մանկապարտեզի կրտսեր խմբում, ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան, 2016

⁷ Ղազարյան Կ., Թադևոսյան Գ., Երաժշտական պարապմունքների կազմակերպումը մանկապարտեզի միջին խմբում, ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան, 2016

հեշտությամբ տարբերել երաժշտության տեսակները, ընկալել ստեղծագործության ձևը, տարբերել հնչյունների արտահայտչականությունը: Այս տարիքում նաև զարգանում է երաժշտական մտածողությունը, երեխաները կարողանում են համեմատել տարբեր ստեղծագործություններ միմյանց հետ, առանձնացնել դրանք ըստ բնյութի, ժանրի:⁸

Երաժշտություն ունկնդրելու ծրագիրը կառուցված է հստակ մտածված համակարգի հիման վրա: Այն բաղկացած է ստեղծագործություններից, որոնցում երաժշտական պատկերները հաջորդաբար բարդանում են, զգացմունքներն ու տրամադրությունները դառնում են ավելի բազմազան, արտահայտիչ միջոցները դառնում են ավելի բարդ:

Այս համաեռքստում կան կարևոր մի քանի կետեր, որոնք կօգնեն զարգացնել երեխայի մոտ երաժշտագեղագիտական ճաշակը ունկնդրման շնորհիվ.⁹

- Երեխաների մոտ ձևավորել երաժշտություն ունկնդրելու ցանկություն ու հետաքրքրություն դրա հանդեպ,
- Ծանոթացնել երաժշտության հեղինակների կյանքի որոշ կարևոր դրվագների հետ,
- Սովորեցնել համեմատել երաժշտության տարբեր ժանրերն ու գործիքները,
- Զարգացնել երեխաների պատկերացումները երաժշտության ժանրերի, երգի տեսակների, երգի ու պարի տեսակների, մասին,
- Ծանոթացնել ունկնդիրներին նոր երաժշտական գործիքների հետ:

Վ.Ա. Սուխոմլինսկին կարծում էր, որ «առանց երաժշտության գոյություն չունի և չի կարող լինել կյանքի մասին իրական իմացություն կամ անհատի ամբողջական կրթություն»:¹⁰

Որպեսզի երաժշտությունը (ինչպես գործիքային, այնպես էլ վոկալ) դառնա երեխաների գեղագիտական դաստիարակության միջոց, անհրաժեշտ է, որ այն լինի

⁸ Ղազարյան Վ., Թադևոսյան Գ., Երաժշտական պարապմունքների կազմակերպումը մանկապարտեզի ավագ խմբում, ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան, 2019

⁹ Ղազարյան Վ., Թադևոսյան Գ., Երաժշտական պարապմունքների կազմակերպումը մանկապարտեզի միջին խմբում, ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան, 2019

¹⁰ Скоморохова, Т.С. Формирование музыкальной культуры младших школьников в условиях дополнительного образования / Т.С. Скоморохова // Мир культуры, науки, образования. – 2013

նրանց համար հասկանալի, հետաքրքիր և հասանելի: Երաժշտության պարապմունքներին երաժշտական դաստիարակության գործընթացում սովորողները հարստանում են երաժշտության մասին գիտելիքներով, զարգանում է նրանց գեղագիտական ճաշակը, ձևավորվում է սեր դեպի գեղեցիկը: Միևնույն ժամանակ, կարևոր է, որ ուսուցման բովանդակությունը ոչ թե բաժանվի կյանքից, այլ, ընդհակառակը, հաշվի առնի դրա հոսքը: Հետևաբար, կրտսեր տարիքի երեխաների երաժշտական կրթության բովանդակության հիմնական բաղադրիչներից մեկը նրանց գեղագիտական դաստիարակությունն է: Հենց դա էլ նախապայման է գեղագիտական զգացողության ձևավորման համար, առանց որի անհնար է երաժշտության լիարժեք ընկալումը:¹¹ Երաժշտության ունկնդրումն իրականացվում է երեք հիմնական փուլերով.¹²

- Նախնական ծանոթացում երաժշտությանը,
- Կնկնակի ունկնդրում
- Ստողծագործության ճանաչում ու առանձին արտահայտչամիջոցների ճշգրտում:

Երեխայի մեջ բնության, երաժշտության մեջ գեղեցկությունը հուզականորեն ընկալելու և դրա տարրերը գեղարվեստական գործունեության մեջ ստեղծագործորեն փոխանցելու ունակության ձևավորումը մեծապես կախված է կրթությունից: Այս առումով դաստիարակը կարևոր դեր է խաղում երեխային օգնելու էսթետիկորեն ընկալել և գնահատել շրջակա միջավայրը, ուսումնասիրել շրջակա աշխարհը, ըմբռնել դրա գեղեցկությունն ու ներդաշնակությունը երաժշտական հնչյունների գեղեցկության և ներդաշնակության միջոցով: Երաժշտության միջոցով մարմնավորված բնության գեղարվեստական պատկերների նկատմամբ հուզական վերաբերմունք զարգացնելով՝ դաստիարակը դրանով խրախուսում է երեխային հասկանալ բնության գեղագիտական և բարոյական արժեքը մարդկանց կյանքի համար:¹³

Ժամանակակից կրթական հաստատությունների կարևորագույն խնդիրներից

¹¹ Ղազարյան Կ., Թադևոսյան Գ., Երաժշտական պարապմունքների կազմակերպումը մանկապարտեզի միջին խմբում, ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան, 2016

¹² Ղազարյան Կ., Թադևոսյան Գ., Երաժշտական պարապմունքների կազմակերպումը մանկապարտեզի միջին խմբում, ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան, 2016

¹³ Волынкин В.И. Художественно-эстетическое воспитание и развитие дошкольников. – Ростов н/Д: Феникс, 2007. – 441 с

մեկը ներդաշնակորեն զարգացած անհատականության ձևավորումն է, որը կարող է հարմարվել փոփոխվող աշխարհի կենսապայմաններին: Ուստի կարևոր է, որ երաժշտության պարապմունքները ոչ միայն երաժշտության դասավանդման, այլ նաև կրթության պարապմունքներ լինեն: Մինևույն ժամանակ, երաժշտության դաստիարակը պետք է ունենա հետևյալ անհատական հատկանիշները.¹⁴

- հայրենական և արտասահմանյան երաժշտական մշակույթի լիարժեք իմացություն,
- գործիքային կատարման վարպետություն,
- երաժշտության մասին հստակ ու հասկանալի խոսելու ունակություն,
- այլ նեղ մասնագիտական ունակություններ:

Երաժշտություն լսելը երաժշտական գործունեության յուրահատուկ տեսակ է: Նրա յուրահատկությունը կայանում է նրանում, որ ունկնդրումը ունենում է երեխայի ինչպես երաժշտական, այնպես էլ ընդհանուր մտավոր զարգացման տեսանկյունից նշանակալի ազդեցություն: Երաժշտություն ունկնդրելով՝ երեխան սովորում է աշխարհի մասին իր ողջ բազմազանությամբ, քանի որ երաժշտությունն այն արտացոլում է հնչյունների մեջ բազմակողմանի և ամբողջական ձևով:

Երաժշտությունը կոչվում է «զգացմունքների լեզու», այն անհամեմատելի հնարավորություններ է տալիս երեխաների հուզական ոլորտի զարգացման համար: Երաժշտական արվեստը ներառում է նաև ինտելեկտուալ տարր: Բ.Վ. Ասաֆիևը գրել է. «Լսելով մենք ոչ միայն զգում ենք որոշակի վիճակներ, այլև ընտրություն ենք կատարում, գնահատում և հետևաբար մտածում»:¹⁵ Երաժշտությունն ընկալելիս և վերլուծելիս երեխան զարգացնում է մտածողությունը և երևակայությունը, կամայականությունը և ճանաչողական գործունեությունը:

Երաժշտության մասին խոսելու և այն վերլուծելու ընթացքում նախադպրոցականները զարգացնում են խոսքը, որը դառնում է շատ ավելի բովանդակալից, երևակայական և արտահայտիչ:

Երաժշտություն ունկնդրելը համընդհանուր գործունեություն է:

¹⁴ Юнусова, Э.А. Проблема эстетического воспитания младших школьников в процессе воспитательной работы / Э.А. Юнусова // Проблемы современного педагогического образования. – 2021. – № 70-2

¹⁵ Астафьев Б.А., Музыкальная форма как процесс, 1971

Նախադպրոցական տարիքի երեխաների համար նախատեսված երաժշտական ծրագրերում այն կարևորվում է որպես առանձին բաժին, քանզի առանց ունկնդրելու անհնար է պատկերացնել երաժշտական գործունեության այլ տեսակներ: Երաժշտություն լսելով՝ երեխաները ծանոթանում են տարբեր ժանրերի երաժշտական ստեղծագործություններին և վառ արտահայտչամիջոցներին:

Երաժշտությունն առաջին հերթին զգացմունքների լեզու է: Երաժշտություն ունկնդրելու և ընկալելու ունակության զարգացման համար կարևոր դեր է խաղում երեխայի երաժշտական-զգայական ընկալումը: Այն ներառում է երեխաների մոտ տարբեր գույների և բարձրության հնչյունների ընկալման զարգացում իրենց ամենապարզ համակցություններով:

Նախադպրոցական մանկության տարիներին զգայական կարողությունները զարգանում են երաժշտական և դիդակտիկ տարբեր խաղերի անցկացման գործընթացում: Դրանք պարունակում են ձայնային համակցություններ, որոնք արտահայտում են ստեղծագործության զգացմունքային և իմաստային բովանդակությունը: Ձայնի բարձրությունը, ռիթմը, տեմբրը և դինամիկ հատկությունները երաժշտական գործունեության միջոց են:

Երեխաների համար լավ ընտրված, հասկանալի երաժշտության համակարգված ունկնդրումը մեծ օգուտ կբերի: Երեխաները կսիրեն երաժշտությունը, նրանց լսողությունը կզարգանա: Երեխաների մոտ երաժշտական մշակույթը պետք է հենց վաղ տարիքից զարգացնել:

Երաժշտական արվեստը, ինչպես ցանկացած այլ արվեստ, օգնում է երեխաներին ըմբռնել շրջակա բնության գեղեցկությունը, նպաստում է նրանց կյանքի փորձի հարստացմանը և մի շարք հուզական փորձառությունների առաջացմանը: Դրանց հիման վրա երեխան զարգացնում է գեղարվեստական հետաքրքրություններ, հակումներ, կարողություններ, զարգացնում է գեղագիտական ճաշակը:¹⁶

Այսպիսով, մենք կարող ենք եզրակացնել, որ երաժշտությունը արվեստի ամենահզոր և զգացմունքային ձևն է: Հենց դա էլ հարստացնում է արվեստի և գրականության ստեղծագործությունների ընկալումը, նպաստում դրանց

---

¹⁶ . Новикова Г. Музыкальное воспитание дошкольников: пособие для практических работников дошкольных образовательных учреждений. – М.: Академия, 2000. – 188 с.

բովանդակության ըմբռնմանը և զարգացնում է գեղագիտական զգացողությունը: Արվեստի պատկերները, որոնք ռեզոնանս են առաջացնում երեխայի հոգում, պատկերացում են ձևավորում բարության, գեղեցկության և հոգևոր արժեքների մասին: Երաժշտությունը շատ կարևոր դեր է խաղում նախադպրոցական տարիքի երեխաների գեղագիտական դաստիարակության գործում: Ինչպես ասում էր Պ.Ի. Չայկովսկի. Երաժշտությունը պետք է հնչի ոչ միայն երաժշտության պարապմունքներին, այլև առօրյա կյանքում, մանկական խաղերում, ներառվի այլ գործունեության մեջ և ծառայի որպես ժամանց և հանգստություն:¹⁷

---

¹⁷ Гогоберидзе А.Г., Деркунская В.А. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста. – 2-е изд. – М., 2007. – 320 с.

ԳԼՈՒԽ 2. ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԸՆԹԱՑՔԸ

Սույն հետազոտությունը անցկացվել է Նավուրի մանկապարտեզում, որտեղ ավագ խմբում կրթվում են 24 սան, որոնցից 13-ը աղջիկ են, իսկ 11-ը տղա: Անցկացված պարապմունքի մանրամասն նկարագիրը ներկայացնենք ստորև:

Պարապմունքն ունեցել է երկու հիմնական ուղղվածություն. երաժշտություն և կերպարվեստ:

Պարապմունքի թեման. ունկնդրել Ա.Վիվալդիի «Տարվա եղանակներ» շարքի «Աշուն» պիեսից մեկ հատված:

Պարապմունքի տևողությունը. 30-35 րոպե:

Սույն պարապմունքի հիմնական **նպատակը.** հարստացնել երեխաների պատկերացումները բնության մասին Վիվալդիի «Աշուն» ստեղծագործության ունկնդրման միջոցով, և զարգացնել երեխաների երևակայությունը և նկարագրման հմտությունների դրսևորման կարողությունը, ինչի արդյունքում պետք է ամփոփվեր «Աշուն» թեման:

Պարապմունքի հիմնական **խնդիրներն** էին.

- երեխաներին ծանոթացնել երաժշտական գրագիտության տարրերին,
- զարգացնել հուզական արձագանքը Վիվալդիի ստեղծագործության հանդեպ,
- զարգացնել ռիթմի և լսողության զգացողություն,
- հետաքրքրություն առաջացնել հարուստ հնչող երաժշտական աշխարհի նկատմամբ,
- խթանել հետաքրքրությունը երաժշտության նկատմամբ,
- ստեղծել պայմաններ պարապմունքի ընթացքում երեխաների հուզական և հոգեբանական ազատ արտահայտման համար:

Պարապմունքի տեսակը. համալիր:

Պարապմունքի անցկացման վայրը. դահլիճ:

Պարապմունք անցկացման եղանակ. խմբային ունկնդրում:

Անհրաժեշտ պարագաներ. պարապմունքն անցկացվել է դահլիճում, որտեղ դասավորված էին երեխաների թվով սեղաններ և աթոռակներ: Սեղաններին դրված

Էին նկարչական պարագաներ՝ թուղթ, ջրաներկեր, ջրով լի բաժակներ, խոնավ լաթեր, աշնանային գունավոր տերևներ: Պարապմունքի ընթացքում անհրաժեշտ էր նաև երաժշտական սարքավորում՝ պարապմունքով նախատեսված երաժշտական հատվածը ունկնդրելու համար:

Պարապմունքի ընթացքը

Երեխաները դահլիճ են մտնում շարքով Ա.Խաչատրյանի քայլերգի ներքո, ինչից հետո կատարում երաժշտական վարժություններ՝ շրջանաձև քայլք, պարային քայլեր, նմանողական շարժումներ:

Սկսում ենք պարապմունքը հետևյալ կերպ.

- Այսինչ հյուրեր են շտապում
- Մենք ձեզ շատ ենք սպասում
- Կանգնեք բոլորդ այստեղ
- Հուսով եմ բացակա չունենք:

1. Խթանման փուլ

Երեխաները տեղավորվում են աթոռակներին: Երեխաներին առաջարկվեց հանելուկ, որն ուղեկցվեց երաժշտությամբ:

Նա գալիս է գունագեղ
Հագնված է միշտ շքեղ
Նարնջագույն, կարմիր, դեղին
Դե ասեք թե ով է նա:

Այս հանելուկը բացահայտելուց հետո անցանք մյուս հանելուկին.

Գալիս է նա իր վառ գույներով
Նրանից հետո ձմեռը ցրտով:

Եթե առաջին հանելուկի դեպքում մի փոքր մտածելու կարիք եղավ, ապա երկրորդ հանելուկից երեխաները արդեն հեշտությամբ գուշակեցին, որ խոսքը աշնան մասին է, քանի որ ձմեռը գալիս է աշունից հետո:

Այսպիսով, երեխաների համար պարզ դարձավ, որ այսօրվա մեր պարապմունքը

աշնան մասին է: Աշնանային տրամադրություն ապահովելու համար խմբասենյակում ամենուր գունագարդ տերևներ էին:

2. Իմաստի ընկալում

Իմաստի ընկալման փուլում արդեն հնչեցվեց Վիվալդիի «Տարվա եղանակները» շարքի «Աշուն» պիեսից մեկ հատված: Երեխաները ուշադիր ունկնդրում էին ստեղծագործությունը: Այնուհետև երեխաների հետ միասին փորձեցինք վերլուծել, թե ինչ լսեցին: Նրանց հարցրեցի իրենց զգացողությունների մասին: Նրանք պատմեցին՝ նկարագրելով աշնան գույները, տերևաթափը, քամու սուլոցը: Այս ամենը երեխաները լսել են երաժշտության մեջ:

Ապա առաջարկեցի երեխաներին նկարել իրենց պատկերացումերն ու տպավորությունները՝ օգտվելով բազմազան գույներից: Երեխաները վերցրեցին վրձինները և սկսեցին աշխատել:

Այնուհետև երեխաները սկսեցին խաղալ իրենց սիրելի խաղը՝ Ա.Մովսիսյանի «Երևանի աշունը» երգի ներքո: Աշնանային տերևաթափի տպավորություն ստանալու համար այդ ընթացքում զամբյուղում հավաքած բազմաթիվ գույնզգույն տերևներով այսպես ասած տերևաթափ կազմակերպեցի: Երեխաները ուրախ վազվզում են և հավաքում գույնզգույն տերևները, ինչն ուղեկցվում էր համապատասխան երաժշտության ունկնդրմամբ:

Ապա երեխաներից յուրաքանչյուրը վերցրեց մեկական տերև և տեղավորվեց իր աթոռակի վրա: Այնուհետև հետաքրքիր խաղ խաղացինք: Ըստ համապատասխան հրահանգի, օրինակ «պարում են դեղին տերևները», դեղին տերևներով երեխաները կանգնում էին տեղում և գլխավերևում թափահարում դեղին տերևները: Այնուհետև հաջորդաբար հրահանգից հետո կարմիր և կանաչ տերևներով երեխաներն էին կատարում նույնը: Յուրաքանչյուրը կանգնելով պետք է մեկական աշնան բնութագրում տար:

3. Կշռադատման փուլ

Այս փուլում երեխաները պատասխանում էին իրենց տրվող հարցերին.

- Ինչպիսի՞ երաժշտություն հնչեց՝ ուրա՞խ, թե տխու՞ր
- Ինչպիսի՞ տրամադրություն առաջացրեց ձեր մեջ այս երաժշտությունը
- Երեխանե՞ր նկարի միջոցով կարելի՞ է արտահայտել տրամադրություն
- Դուք ինչպե՞ս կանվանեիք ձեր նկարը
- Ու՞մ աշխատանքն է ավելի գեղեցիկ և ինչու՞
- Կցանկանա՞ք տանը կրկին լսել այսօր ունկնդրած երաժշտությունը կամ այլ նմանատիպ երաժշտություն

Պարապմունքն ավարտվեց ստացված պատասխանների ամփոփմամբ, այնուհետև նրանք ազատ պարային շարժումներով դուրս եկան դահլիճից: Ստացված պատասխանները ներկայացնենք ամփոփ ձևով: Առաջին հարցին երեխաների մի մասը պատասխանեց, որ երաժշտությունը ուրախ էր, իսկ մյուս մասը՝ տխուր: Հետաքրքիրն այն էր, որ երեխաները նախորդ հարցին տարբեր պատասխաններ տալով, երկրորդ հարցին պատասխանեցին, որ միայն դրական էմոցիաներ ունեցան:

Երկու երեխա նշեց, որ չկարողացավ նկարի միջոցով արտահայտել այն ամենը ինչ պատկերացրել էր ունկնդրման ժամանակ, երեխա նշեցին, որ մասնակի կարողացան: Երեխաների զգալի մեծամասնությունը իրենց նկարները պարզապես «Աշուն» անվանեցին:

Ո՞ւմ աշխատանքն էլ ավելի գեղեցիկ հարցին բոլորը նշեցին սաներից մեկի նկարը, քանզի այդ երեխան իրապես ունի նկարչական տաղանդ:

Եվ վերջապես վերջին հարցի պատասխանները ամենաոգևորողն էին, քանզի երեխաները ցանկություն հայտնեցին կրկին լսել այս և նմանատիպ այլ երաժշտություն:

Պարապմունքի ընթացքում խնդրել էի մանկապարտեզի տնօրենին և դաստիարակահին, որպեսզի պատասխանեն որոշ հարցերի, որոնք կբնութագրեին իմ կողմից անցկացված պարապմունքի արդյունավետությունը:

Ստացված պատասխանները ներկայացնենք ստորև.

«Պարապմունքի նպատակն էր ընտելացնել երեխաներին ուշադիր լսելու ստեղծագործությունը և պատմելու իրենց տպավորությունների մասին, ինչպես նաև արտահայտել իրենց զգացողությունները նկարի տեսքով: Հետագուտվող թեմայի կարևորությունը՝ ունկնդրում, մեծ է նախադպրոցական կրթության մեջ և այն միտված է զարգացնել ունկնդրած երաժշտության բովանդակության մասին սեփական բառերով արտահայտվելու կարողությունը:

Երեխաները իրենց շատ լավ էին զգում, անկաշկանդ, նրանց հետաքրքրեց թեման, շատ ուշադիր էին ունկնդրում և կարողացան իրենց բառերով նկարագրել զգացածը, դեռ ավելին, իրենց հույզերը նկարեցին: Ինչից էլ հետևում է, որ դաստիարակը հասավ պարապմունքի նպատակին:

Ընդհանուր առմամբ կարող ենք փաստել, որ դաստիարակը հասավ նախապես սահմանված նպատակին:»

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Այսպիսով, սույն աշխատանքի կատարման շնորհիվ ևս մեկ անգամ համոզվեցինք, որ երաժշտությունը ինտելեկտի, հուզական մշակույթի, զգացմունքների և բարոյականության զարգացման հզոր միջոց է, ինչի պատճառով էլ նրա ազդեցությունն այնքան մեծ է երեխաների գեղագիտական դաստիարակության գործում: Այն թափանցում է մարդկային ոգու ամենախոր շերտերը և արթնացնում մաքուր վեհ զգացմունքներ: Երաժշտագեղագիտական դաստիարակությունը ներառում է գեղագիտական ճաշակի և գեղագիտական զգացումների ձևավորում:

Հետազոտական աշխատանքի ավարտին հասկացանք, որ հետաքրքիր կազմակերպված ցանկացած պարապմունք կարող է դառնալ երեխաների ամենասիրելիներից ու նրա մեջ արթնացնել հետաքրքրություն ուսումնասիրվող թեմայի շուրջ:

Պարապմունքի սկզբում նախանշված նպատակին կարծում եմ լիովին հասա: Կարծում եմ շատ կարևոր է դասական երաժշտության տարածումը երեխաների մոտ հենց մանկուց, որպեսզի այդ իսկ տարիքից նրանց մոտ մշակութային զարգացում լինի:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

4. Ղազարյան Կ., Թադևոսյան Գ., Երաժշտական պարապմունքների կազմակերպումը մանկապարտեզի կրտսեր խմբում, ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան, 2016
5. Ղազարյան Կ., Թադևոսյան Գ., Երաժշտական պարապմունքների կազմակերպումը մանկապարտեզի միջին խմբում, ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան, 2019
6. Ղազարյան Կ., Թադևոսյան Գ., Երաժշտական պարապմունքների կազմակերպումը մանկապարտեզի ավագ խմբում, ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան, 2019
7. Волынкин В.И. Художественно-эстетическое воспитание и развитие дошкольников. – Ростов н/Д: Феникс, 2007
8. Гогоберидзе А.Г., Деркунская В.А. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста. – 2-е изд. – М., 2007
9. Новикова Г. Музыкальное воспитание дошкольников: пособие для практических работников дошкольных образовательных учреждений. – М.: Академия, 2000
10. Скоморохова, Т.С. Формирование музыкальной культуры младших школьников в условиях дополнительного образования / Т.С. Скоморохова // Мир культуры, науки, образования. – 2013
11. Сухомлинский В.А. О воспитании. – М.: Полит. Лит-ра, 1982
12. Удалова, Р.И. Формирование основ музыкального вкуса в эстетическом воспитании младших школьников / Р.И. Удалова // Научные итоги года: достижения, проекты, гипотезы. – 2011. – № 1-1
13. Юнусова, Э.А. Проблема эстетического воспитания младших школьников в процессе воспитательной работы / Э.А. Юнусова // Проблемы современного педагогического образования. – 2021. – № 70-2